

Centraal Planbureau

Volt partijhoofdstuk

Keuzes in Kaart 2025-2028

VVD | D66 | GroenLinks-PvdA | CDA | ChristenUnie | Volt | JA21 | SGP

CPB
november
2023

7 Volt

Volt kiest voor een ingrijpende stelselherziening van de sociale zekerheid en het belastingstelsel. Volt schaft alle toeslagen, heffingskortingen, premies voor volks- en werknemersverzekeringen en de meerderheid van de aftrekposten in de inkomstenbelasting af, beperkt de aftrekposten rondom de eigen woning, schaft de IAB af en verlaagt de nominale zorgverzekeringspremie naar gemiddeld nul euro. Ook de omkeerregeling wordt afgeschaft, waardoor pensioenpremies niet meer aftrekbaar zijn. Hiervoor in de plaats komt een inkomensonafhankelijke huishoudtoelage en een box 1-stelsel met zeven schijven en een belastingvrije voet. Het wettelijk minimumloon wordt met 7% verhoogd. Als gevolg van de omvangrijke verschuivingen in dit pakket is de doorrekening met meer dan gebruikelijke onzekerheid omgeven.

Volt verzwaart de lasten met 40,3 mld euro door veel fiscale regelingen af te schaffen en de lasten op klimaat en milieu te verhogen. In veel belastingen uniformeert en/of verhoogt Volt de tarieven, terwijl vrijstellingen worden afgeschaft. Dit geldt onder andere voor de vennootschapsbelasting, erf- en schenkelasting, overdrachtsbelasting, energiebelasting, onroerendezaakbelasting, assurantiebelasting en de btw. Volt verhoogt de lasten op klimaat en milieu door onder meer een kilometerheffing, een vrachtwagenheffing en een brede stikstofoxidenheffing in te voeren. De vliegbelasting wordt verhoogd en er wordt een CO₂-heffing voor de veehouderij ingevoerd. Het pakket van Volt vergroot hiermee de inspanning ten aanzien van de reductie van nationale broeikasgasemissies ten opzichte van het basispad.

De partij verhoogt de uitgaven met 58,7 mld euro, desondanks verbeteren de overheidsfinanciën vanwege flinke economische doorwerking tijdens de kabinetsperiode. Veruit het grootste deel van de verhoging wordt veroorzaakt door de invoering van de huishoudtoelage. Daarnaast intensiveert Volt onder andere in ov, onderwijs, uitbreiding van het basispakket in de Zvw en in defensie. Hoewel de uitgaven meer worden verhoogd dan de lasten, verbetert het EMU-saldo in 2028 tot -2,2% bbp als gevolg van macro-economische doorwerkingseffecten. Door het wegvallen van werkgeverspremies ontstaat er loonruimte; de hogere lonen leiden in combinatie met de hogere werkgelegenheid tot extra belastinginkomsten. Dit wordt versterkt door de hogere belastingdruk voor werknemers. De daling van de werkgeverslasten verlaagt de eigen loonkosten van de overheid en verhoogt de vpb-inkomsten. Het positieve effect op het EMU-saldo is tijdelijk; na de kabinetsperiode nemen de positieve economische effecten af en op termijn zorgt de afschaffing van de omkeerregeling voor minder belastinginkomsten op pensioenuitkeringen.

De hervormingen vergroten de koopkracht het meest voor lage inkomensgroepen, en zorgen ook voor grote spreiding binnen inkomensgroepen. De koopkracht verbetert in doorsnee als gevolg van het pakket met 1,6% per jaar ten opzichte van het basispad, de armoede wordt ruim gehalveerd. De verschillen tussen huishoudens zijn groot. Dit komt doordat in het basispad huishoudens met hetzelfde inkomen maar andere arbeids-, woon-, of huishoudkenmerken in verschillende mate recht hebben op toeslagen, heffingskortingen of aftrekposten. Met het nieuwe stelsel vervalt dit onderscheid grotendeels, waardoor sommige huishoudens profiteren, en andere juist niet. Op termijn leidt de stelselwijziging tot lagere werkgelegenheid ten opzichte van het basispad, omdat de prikkel tot (meer) werken afneemt. Het stelsel biedt huishoudens meer voorspelbaarheid dan het huidige toeslagenstelsel, doordat het risico op terugbetalingen vermindert.

Het beleidspakket verhoogt de economische groei met 0,1% per jaar en verlaagt de werkloosheid met 1,4%-punt in 2028. Vooral in de marktsector neemt de werkgelegenheid toe doordat arbeid goedkoper wordt ten opzichte van kapitaal. De consumptie van huishoudens neemt toe door een forse stijging van lonen en werkgelegenheid, maar wordt gedempt als gevolg van de lagere huizenprijzen, vooral door de beperking van de hypotheekrenteaftrek. De investeringen dalen licht door lastenverzwaringen voor bedrijven.

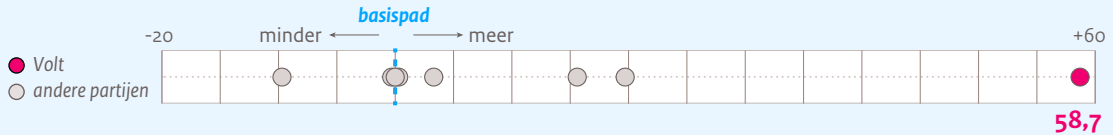
Volt: uitgaven- en lastenbeeld

Budgettair overzicht van het partijprogramma van Volt in 2028 ten opzichte van de situatie als er in de komende regeerperiode geen beleid zou wijzigen (basispad)

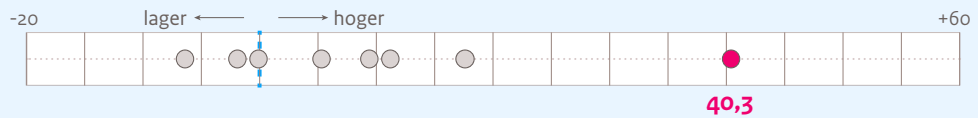

Overzicht 2028

Effect op totale overheidsuitgaven (in mld euro)

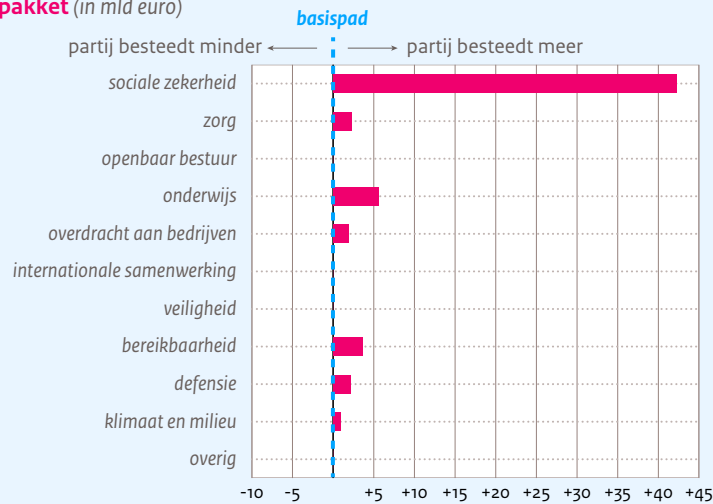

Effect op totale beleidsmatige lasten (in mld euro)

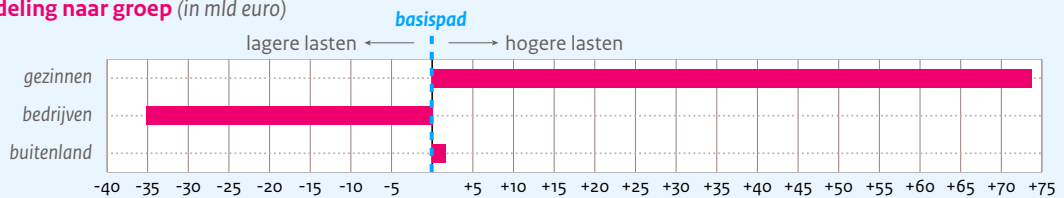
Overheidsuitgaven 2028

Effect beleidspakket (in mld euro)

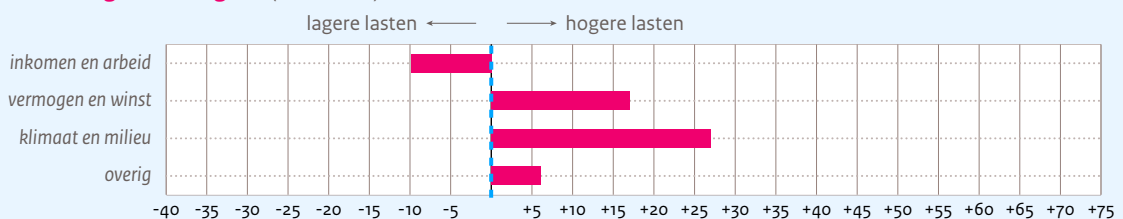

Lastenverdeling 2028

Verdeling naar groep (in mld euro)

Verdeling naar categorie (in mld euro)

Basispad

Het basispad is de verwachte ontwikkeling bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over basispaden zie hoofdstuk 10. Download [databestand Keuzes in Kaart 2025-2028](#)

Volt: economische effecten

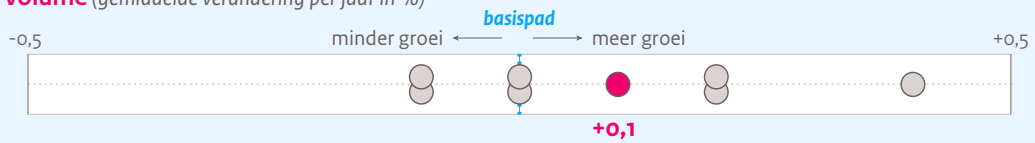
Overzicht van de effecten van het partijprogramma van Volt in 2025-2028

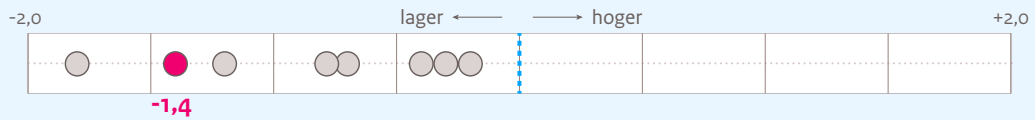
Macro-economische effecten

● Volt ○ andere partijen

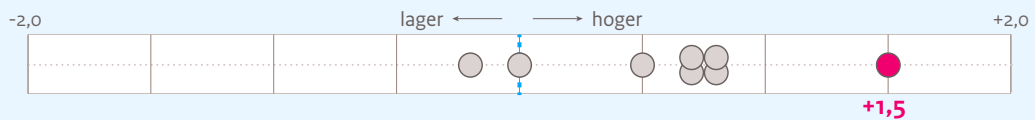
Bbp-volume (gemiddelde verandering per jaar in %)

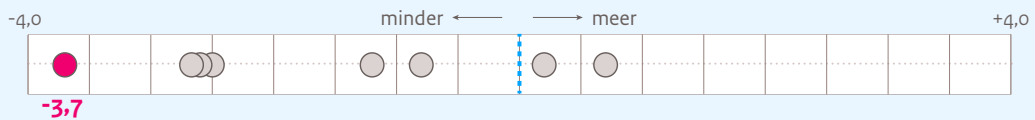
Werkloosheid (verandering 2028 in % beroepsbevolking)

Begrotingssaldo (verandering niveau 2028 in % bbp)

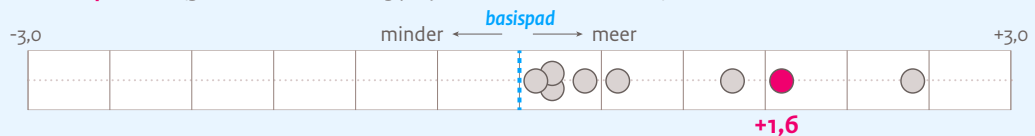

Overheidsschuld (verandering niveau 2028 in % bbp)

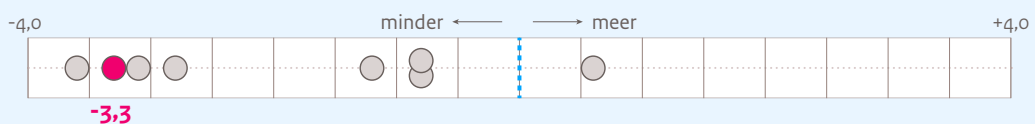

Koopkracht en armoede

Mediane koopkracht (gemiddelde verandering per jaar in %, alle huishoudens)

Personen in armoede (verandering 2028 in % van bevolking)

Armoede

Iemand leeft in armoede als diens inkomen onder het niet-veel-maar-toereikend-criterium van het Sociaal en Cultureel Planbureau valt. In het basispad ligt de armoedegrens in 2028 op een inkomen van €1794 per maand voor een eenpersoonshuishouden

Basispad

Het basispad is de ontwikkeling die het CPB verwacht bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over de basispaden, zie hoofdstuk 10.

De data van de figuren kunt u downloaden via cpb.nl of via deze link: [datbestand Keuzes in Kaart 2025-2028](#)

7.1 Overheidsbegroting

Het beleidspakket van Volt verhoogt de overheidsuitgaven met 58,7 mld euro en verzwart de beleidsmatige lasten met 40,3 mld euro. Dit zijn ex-ante mutaties, dat wil zeggen zonder de macro-economische doorwerking. Deze paragraaf bespreekt de budgettaire consequenties van het pakket van Volt voor de overheidsbegroting op hoofdlijnen, een volledig overzicht van alle maatregelen is te vinden in paragraaf 12.6. Alle in deze paragraaf genoemde getallen zijn ten opzichte van het basispad, tenzij anders aangegeven.

Volt voert een grote stelselwijziging in de inkomenssfeer door, die zowel aan de uitgaven- als lastenkant tot omvangrijke mutaties leidt. Onderdeel van deze stelselwijziging is onder meer het afschaffen van de zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderbijslag en het kindgebonden budget. Daarnaast schaft Volt de heffingskortingen en vrijwel alle aftrekposten af. In plaats daarvan introduceert de partij een inkomensafhankelijke huishoudtoelage.

In 2028 verhoogt Volt de overheidsuitgaven per saldo met 58,7 mld euro ten opzichte van het basispad. De netto-intensiveringen betreffen met name sociale zekerheid, onderwijs en bereikbaarheid.

Volt intensiveert per saldo 42,3 mld euro in de **sociale zekerheid**. Dit komt vooral door de introductie van een inkomensafhankelijk huishoudtoelage en een verhoging van de AOW. Anderzijds buigt Volt om op sociale zekerheid door het afschaffen van de zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderbijslag en het kindgebonden budget. In de **zorg** intensiveert Volt per saldo 2,3 mld euro (zie paragraaf 1.2). De uitgaven aan **openbaar bestuur** blijven per saldo ongewijzigd. In het **onderwijs** intensiveert Volt per saldo 5,6 mld euro. Volt intensiveert in de budgetten voor onderzoek en ontwikkeling en breidt de subsidie voor schoolmaaltijden in het primair onderwijs uit. Verder ontvangen studenten onder het studievoorschotstelsel een compensatie. Aan **overdrachten aan bedrijven** wordt in 2028 per saldo 1,9 mld euro meer besteed. Dit komt door een terugsluis van de vrachtwagenheffing naar de transportsector ter verduurzaming.

De uitgaven aan **internationale samenwerking** blijven onveranderd. De uitgaven aan **veiligheid** blijven onveranderd. Op het terrein van **bereikbaarheid** komt Volt tot een netto-intensivering van 3,6 mld euro. Dit komt vooral door een intensivering in (regionaal) ov en door invoerings- en uitvoeringskosten voor de invoering van een kilometer- en vrachtwagenheffing. Volt wil per saldo 2,1 mld euro meer uitgeven aan **defensie**. Dit komt in de vorm van een generieke intensivering in het defensiebudget. Volt wil in 2028 per saldo 0,9 mld euro op **klimaat en milieu** intensiveren. De **overige** uitgaven blijven onveranderd.

Tabel 7.1 Effecten op de overheidsuitgaven van beleidspakket Volt

	Basispad		Netto-intensivering beleidspakket	Beleidspakket + basispad	Basispad		Beleidspakket + basispad
	mld euro				% per jaar		
	2024	2028	2028	2028	2025-2028		
Sociale zekerheid	126,3	140,2	42,3	182,5	2,7		9,6
Zorg	106,4	119,4	2,3	121,7	2,9		3,4
Openbaar bestuur	93,9	98,1	0,0	98,1	1,1		1,1
Onderwijs	57,1	57,3	5,6	62,9	0,1		2,5
Overdrachten bedrijven	22,9	22,8	1,9	24,7	-0,1		1,9
Internat. samenwerking	20,0	22,8	0,0	22,8	3,3		3,3
Veiligheid	19,4	19,2	0,0	19,2	-0,1		-0,1
Bereikbaarheid	12,3	13,2	3,6	16,8	1,8		8,2
Defensie	13,5	19,1	2,1	21,2	8,9		11,8
Klimaat en milieu (a)			0,9	0,9			
Overig (a)			0,0	0,0			
Totaal uitgaven	471,8	512,2	58,7	570,9	2,1		4,9

(a) Voor de functies Klimaat en milieu en Overig is geen basispad gespecificeerd, enkel de effecten van het beleidspakket worden gerapporteerd.

Het beleidspakket van Volt leidt tot een stijging van de werkgelegenheid bij de **overheid** van 0,7% per jaar ten opzichte van het basispad. De toename is vooral het gevolg van intensiveringen in defensie en onderwijs. Als gevolg van het beleidspakket blijft de werkgelegenheid in de **zorg** per saldo ongewijzigd.

Tabel 7.2 Werkgelegenheidseffecten bij de overheid en zorg van beleidspakket Volt

	Basispad		Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	mld gewerkte uren, 2024			
	% per jaar, 2025-2028			
Overheid	1668	-0,1	0,7	0,6
Zorg	1956	1,8	0,0	1,8
Overheid en zorg	3623	1,0	0,3	1,3

Volt verzwaaert de beleidsmatige lasten in 2028 per saldo met 40,3 mld euro ten opzichte van het basispad.

Gezinnen betalen per saldo 73,7 mld euro meer aan belasting en premies. Dit komt vooral door een verzwaring van de lasten op inkomen en arbeid. Zo wordt er een zevenschijvenstelsel met belastingvrije voet in de inkomstenbelasting ingevoerd en worden alle heffingskortingen afgeschaft. Daarnaast schaft Volt de aftrekbaarheid van de pensioenpremies af en beperkt de partij de hypotheekrenteaftrek. Hiertegenover staat een lastenverlichting door het afschaffen van de premies voor de IAB-Zvw, en de volks- en werknemersverzekeringen en het verlagen van de nominale zorgverzekeringspremie naar gemiddeld nul. De

lasten op vermogen en winst stijgen door het afschaffen van onder andere de startersvrijstelling en het verlaagde tarief voor woningen in de overdrachtsbelasting en het aanpassen van de tarieven in de erf- en schenkbelasting. De belastingen op klimaat en milieu nemen ook toe. Dit komt onder ander doordat Volt een kilometerheffing invoert, de energiebelasting verhoogt en een heffing op vlees en zuivel introduceert. De overige lasten stijgen met name door het uniformeren van het btw-tarief op 18% en het afschaffen van verschillende vrijstellingen in de assurantiebelasting

Voor bedrijven dalen de beleidsmatige lasten per saldo met 35,2 mld euro. Dit is met name het gevolg van een verlichting van de lasten op inkomen en arbeid. Zo worden de premies voor de IAB-Zvw, en de volks- en werknemersverzekeringen afgeschaft. Hiertegenover staat een lastenverzwaring voor zelfstandigen door het afschaffen van een groot aantal aftrekposten in de inkomstenbelasting. Op het gebied van vermogen en winst worden de lasten verzaard. Zo wordt het tarief van de vpb geuniformeerd op 27% en wordt de vrijstelling voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting afgeschaft. Ook de belastingen op klimaat en milieu nemen toe voor bedrijven. Zo worden in de energiebelasting de tarieven verhoogd en verschillende vrijstellingen afgeschaft. Daarnaast voert Volt een heffing in op de uitstoot van stikstofoxiden, een CO₂-heffing voor de landbouw en een kilometer- en vrachtwagenheffing. De overige lasten voor bedrijven stijgen, net als bij gezinnen, door het uniformeren van het btw-tarief en het afschaffen van verschillende vrijstellingen in de assurantiebelasting.

De beleidsmatige lasten voor het buitenland worden per saldo met 1,7 mld euro verhoogd. Dit komt onder andere doordat Volt de vrijstelling in de dividendbelasting voor de inkoop van eigen aandelen afschaft en ze de vliegbelasting uitbreidt.

Tabel 7.3 Effecten op lastenontwikkeling van beleidspakket Volt

Beleidsmatige lastenontwikkeling	... waarvan inkomen en arbeid	... waarvan vermogen en winst	... waarvan klimaat en milieu	... waarvan overig	totaal
<i>Effect beleidspakket, mutatie in mld euro, 2025-2028</i>					
... waarvan gezinnen	48,0	8,6	12,3	4,8	73,7
... waarvan bedrijven	-58,0	7,6	13,8	1,3	-35,2
... waarvan buitenland	0,0	0,8	0,9	0,0	1,7
totaal	-9,9	17,0	27,0	6,1	40,3
+ is lastenverzwaring, - is lastenverlichting					

Volt verhoogt de inspanning om de nationale broeikasgasemissies te reduceren ten opzichte van het basispad en vergeleken met de KEV 2023. De partij heeft het verkiezingsprogramma laten analyseren door het PBL, daardoor is er ook zicht op de impact van eventuele normeringen op bijvoorbeeld het gebied van klimaat en landbouw, zie de ALV van het PBL (2023) voor een uitgebreide beschouwing. Volt verhoogt de energiebelasting op elektriciteit voor grootverbruikers. Dit beperkt op zichzelf mogelijk de vraag naar elektriciteit, maar maakt aardgas ook aantrekkelijker ten opzichte van elektriciteit en kan de elektrificatie van grootverbruikers bemoeilijken. Daarnaast schaft de partij verschillende vrijstellingen binnen de energiebelasting af. Volt voert een CO₂-heffing in voor de landbouw. In de mobiliteit wordt het klimaatbeleid aangescherpt via onder meer de vliegbelasting en een vrachtwagenheffing. Ook voert de partij een kilometerheffing in.

Volt komt met enkele nieuwe budgettaire maatregelen op het gebied van stikstof en kiest daarbij voor meer beprijzing. De partij buigt om op de post innovatieve stalsystemen binnen het transitiefonds.

Daartegenover staat een grotere intensivering in natuurareaal. Ook wordt het systeem van productierechten uitgebreid naar vleeskalveren, geiten en schapen. Volt voert verschillende beprijzingsmaatregelen in voor de landbouw, zoals een CO₂-heffing, deze maatregelen verhogen op zichzelf de kosten voor de landbouw. De partij voert ook een consumptiebelasting op vlees en zuivel in. Verder voert de partij een heffing op de uitstoot van stikstofoxiden (NO_x) in voor zowel huishoudens als de industrie.

7.2 Zorg

Volt verhoogt de collectieve zorguitgaven met 2,3 mld euro in 2028 ten opzichte van het basispad. Dit is opgebouwd uit een verhoging van de collectieve Zvw-uitgaven met 1,3 mld euro, een verlaging van de collectieve Wlz-uitgaven met 0,6 mld euro en een verhoging van de overige zorguitgaven met 1,5 mld euro.

Tabel 7.4 Budgettaire effecten van beleidspakket Volt op zorguitgaven

	Stand 2024	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
	<i>mld euro</i>			<i>niveau 2028 in mld euro</i>
Curatieve zorg (Zvw)				
Collectieve uitgaven (a)	58,1	63,9	1,3	65,2
... a.g.v. budgetmaatregelen			-0,4	
... a.g.v. eigen betalingen			0,0	
... a.g.v. aanpassing basispakket			2,0	
... a.g.v. overig			-0,3	
Eigen betalingen (b) (in euro p.p.)	3,3 (222)	3,2 (213)	1,1 (74)	4,3 (287)
Langdurige zorg (Wlz)				
Collectieve uitgaven (a)	33,4	38,5	-0,6	37,9
... a.g.v. budgetmaatregelen			0,0	
... a.g.v. eigen betalingen			-0,6	
... a.g.v. overig			0,0	
Overig (o.a. Wmo/jeugd)	15,0	17,0	1,5	18,5
Collectieve zorguitgaven (a)	106,4	119,4	2,3	121,7
(a) Nettobedragen (b) Dit betreft de eigen betalingen onder het verplicht eigen risico voor verzekerde curatieve zorg. In het basispad is het eigen risico 390 euro per persoon in 2028 (in prijzen 2024). In lopende prijzen is dit 435 euro. Merk daarbij op dat niet iedereen het eigen risico vol maakt.				

In de **curatieve zorg** breidt Volt het basispakket in de Zvw uit met tandheelkundige zorg, anticonceptie en Pre-Expositie Profylaxe (PrEP)-middelen. Door de uitbreiding van het basispakket nemen de eigen betalingen onder het verplicht eigen risico toe met gemiddeld 74 euro per persoon. Hoewel dit deels gaat om een

verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven, zorgt de uitbreiding van het basispakket er ook voor dat gezinnen minder gaan betalen omdat zorg die voorheen niet vergoed werd, nu wel wordt vergoed. Verder heeft Volt in de curatieve zorg de intentie een hoofdlijnenakkoord af te sluiten in combinatie met een macro-beheersingsinstrument. Dit leidt tot een ombuiging op de curatieve zorg.

Volt wil alle artsen verplichten tot loondienst en brengt medisch specialisten in loondienst onder het bezoldigingsmaximum van de WNT. In de curatieve zorg is deze maatregel een ombuiging, maar met de afkoop van goodwill is een intensivering gemoeid die zichtbaar wordt onder de post **overige zorg**. Onder deze post vallen ook de transitiekosten als gevolg van de overheveling van de verpleeghuiszorg uit de Wlz en wijkverpleging uit de Zvw naar de Wmo.

In de intramurale **langdurige zorg** verhoogt Volt de hoge eigen bijdrage door de overwaarde van de eigen woning aan de grondslag van de vermogensinkomensbijtelling toe te voegen. Het verhogen van de eigen bijdrage gaat gepaard met een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven.

7.3 Macro-economische effecten

Vanwege de grote veranderingen in het Volt-pakket zijn de macro-economische effecten met meer dan de gebruikelijke onzekerheid omgeven. Het gaat hierbij om een grote stelselwijziging in de inkomenssfeer, een verandering in het pensioenstelsel en een zeer sterke verlaging van de werkgeverslasten op arbeid. De bbp-groei ligt gemiddeld 0,1%-punt per jaar boven het basispad. De consumptie van huishoudens neemt toe dankzij een forse stijging van de reële lonen terwijl de werkgelegenheid op peil blijft. De huizenprijzen, die dalen als gevolg van de beperking van de hypotheekrenteaftrek en de verhoging van de overdrachtsbelasting, hebben een neerwaarts effect op de consumptiegroei. De investeringen (exclusief die van de overheid) dalen ten opzichte van het basispad, doordat voor bedrijven de belastingen op kapitaal toenemen. De overheidsbestedingen nemen toe ten opzichte van het basispad, dat is vooral doordat de investeringen in het ov toenemen en de uitgaven aan onderwijs stijgen.

De werkloosheid komt in 2028 1,4%-punt lager uit dan in het basispad. Vooral de werkgelegenheid in de marktsector neemt toe. De afschaffing van de werkgeverspremies leidt tot lagere reële arbeidskosten, ondanks de stijging van de cao-lonen. Ook bij de overheid stijgt de werkgelegenheid. Op de langere termijn leidt een verminderde financiële prikkel om te werken tot minder werkgelegenheid ten opzichte van het basispad. Dit komt voornamelijk door de invoering van de inkomensafhankelijke huishoudtoelage.

De cao-lonen bij bedrijven nemen met 2,1%-punt per jaar meer toe dan in het basispad. Dit overstijgt de inflatie, die door hogere productgebonden belastingen 0,8%-punt per jaar stijgt, waardoor de reële loongroei met 1,3%-punt per jaar toeneemt. De loonstijging is het gevolg van drie factoren. Allereerst worden de werkgeverspremies afgeschaft. De lasten voor werknemers stijgen juist. Beide leiden tot hogere looneisen van vakbonden. Ook verbetert de terugvalpositie voor werknemers in het geval van werkloosheid, doordat Volt een zevenschijvenstelsel invoert met een belastingvrije voet en een inkomensafhankelijke huishoudtoelage. Werkgevers moeten hierdoor een hoger loon bieden om werken aantrekkelijk te houden.

Tabel 7.5 Macro-economische effecten van beleidspakket Volt

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
<i>gemiddelde verandering in % per jaar, 2025-2028</i>			
Volume bestedingen en productie			
Bruto binnenlands product	1,1	0,1	1,2
Consumptie huishoudens	1,8	0,4	2,2
Overheidsbestedingen	2,1	0,2	2,3
Investerings (niet-overheid)	0,9	-0,2	0,7
Uitvoer goederen en diensten	2,2	-0,1	2,1
Lonen en prijzen			
Cao-loon bedrijven	4,1	2,1	6,3
Inflatie (hicp, a)	2,2	0,8	3,1
Reële arbeidskosten bedrijven	1,8	-0,8	1,0
Arbeidsmarkt			
Werkgelegenheid (gewerkte uren)	0,1	0,4	0,5
... waarvan marktsector	-0,2	0,4	0,2
	<i>niveau 2028 in %</i>	<i>effect op niveau in %-punt</i>	<i>niveau 2028 in %</i>
Werkloze beroepsbevolking	4,8	-1,4	3,4
Arbeidsinkomensquote bedrijven	73,2	-0,1	73,1
a) geharmoniseerde consumenten­prijsindex			

7.4 Overheidssaldo en overheidsschuld

Het EMU-saldo komt door het beleidspakket van Volt 1,5% bbp hoger uit dan in het basispad. Door de maatregelen neemt het saldo initieel af met 1,5% bbp. De macro-economische doorwerking zorgt voor een toename van het saldo met 3,0% bbp. Het EMU-saldo in 2028 komt daarmee uit op -2,2% bbp.

Het sterke positieve doorwerkingseffect komt door de lagere werkgeverslasten en de hogere belastingdruk voor werknemers. De daling van de werkgeverslasten heeft een positief doorwerkingseffect omdat ook de loonkosten van de overheid zelf worden verlaagd en het leidt tot hogere vpb-inkomsten. Ook drukt de lagere werkloosheid de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen. Door deze maatregel stijgen bovendien de cao-lonen, waarvan het doorwerkingseffect wordt vergroot door een hogere belastingdruk voor werknemers. De hogere belastingdruk en hogere cao-lonen zorgen eveneens voor een groter doorwerkingseffect van alle maatregelen waarbij de werkgelegenheid stijgt. Net zoals voor de macro-economische effecten geldt voor de doorwerkingseffecten dat deze met meer dan de gebruikelijke onzekerheid omgeven zijn, omdat het pakket van Volt zeer grote schuiven bevat.

De verbetering van het EMU-saldo van Volt wordt voor een belangrijk deel verklaard door het afschaffen van de omkeerregeling, op termijn zal dit positieve effect echter verdwijnen. Doordat de pensioenpremies niet meer aftrekbaar zijn van de grondslag van de loon- en inkomensheffing nemen de belastinginkomsten nemen toe met 27,7 mld euro. Deze beleidswijziging (het afschaffen van de omkeerregeling) betekent ook dat in de toekomst pensioenuitkeringen minder kunnen worden belast, waardoor de belastinginkomsten juist met ruwweg hetzelfde bedrag zullen dalen. Het positieve effect op het EMU-saldo is dus van tijdelijke aard.

De schuldquote daalt in 2028 ten opzichte van het basispad door de toename van het EMU-saldo. De daling van de schuldquote wordt versterkt door de stijging van het nominale bbp (de noemer van de schuldquote). De toename van het nominale bbp komt zowel door een hogere volumegroei als door een hogere bbp-prijs.

Tabel 7.6 Effecten op overheidstekort en overheidsschuld van beleidspakket Volt

	2028
	% bbp
EMU-saldo	
Basispad	-3,6
Initieel effect beleidspakket	-1,5
Doorwerkingseffect beleidspakket	3,0
EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-2,2
Structureel EMU-saldo (a)	
Basispad	-3,0
Effect beleidspakket	1,3
Structureel EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-1,7
EMU-schuld	
Basispad	53,0
Effect beleidspakket	-3,7
EMU-schuld inclusief effect beleidspakket	49,3
a) EMU-saldo gecorrigeerd voor de conjunctuur en bijzondere eenmalige factoren	

7.5 Koopkrachteffecten

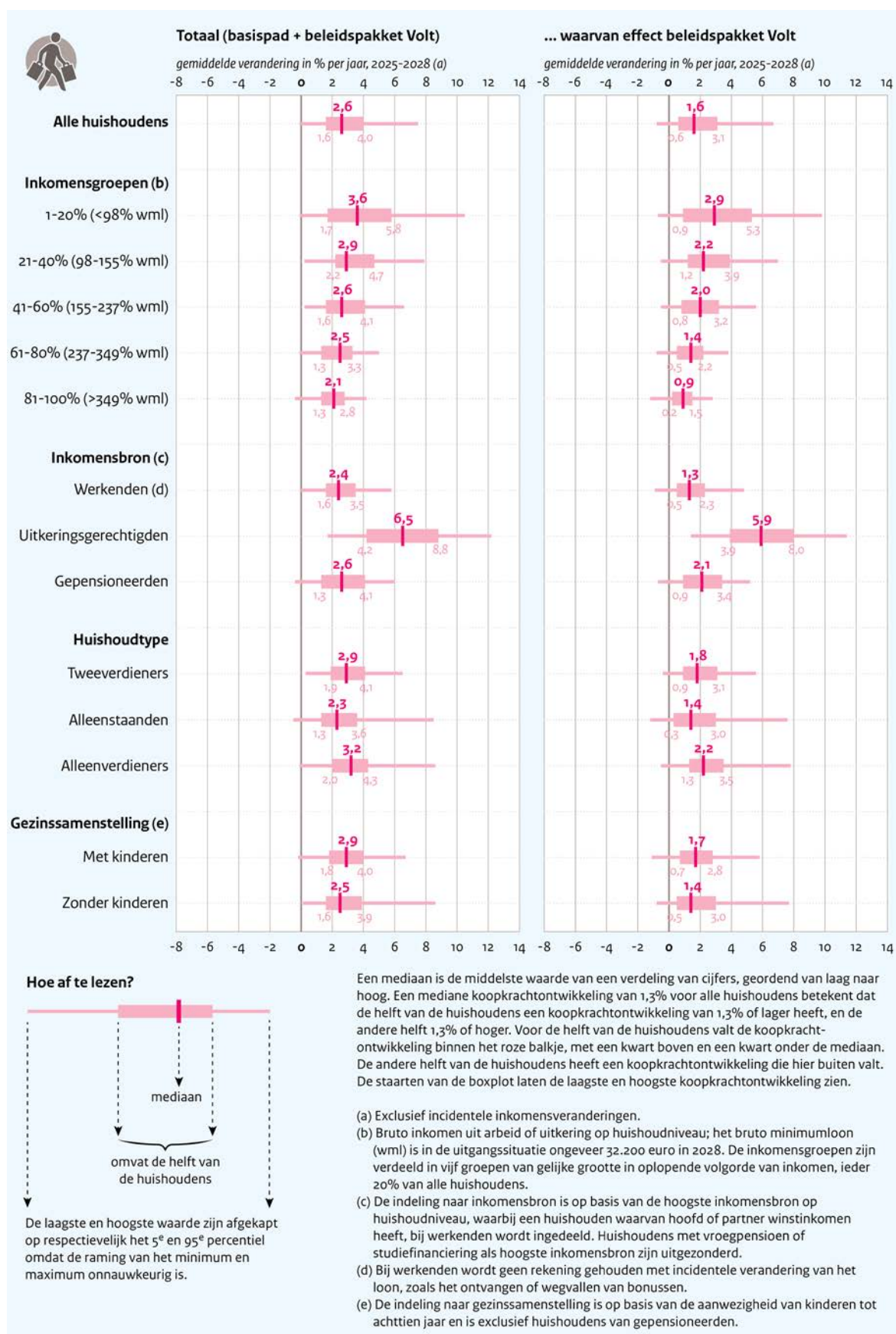
Als gevolg van het beleidspakket van Volt stijgt de mediane koopkracht gemiddeld met 1,6% per jaar ten opzichte van het basispad (zie de puntenwolk en boxplot verderop in deze paragraaf). Onder deze verandering gaat een stelselherziening schuil. Volt schaft alle toeslagen, heffingskortingen, werkgevers-, werknemers-, volks- en zorgverzekeringspremies en de meerderheid van de aftrekposten in de inkomstenbelasting af. Daarnaast beperkt de partij de aftrekposten rondom de eigen woning. In plaats daarvan voert de partij een inkomensafhankelijke huishoudtoelage met een vast bedrag per huishouden, volwassene en kind en een extra bedrag voor alleenstaande ouders in. Het stelsel biedt huishoudens meer voorspelbaarheid dan het huidige toeslagenstelsel, doordat het risico op terugbetalingen verdwijnt. Daarnaast komt er een box 1-stelsel met zeven schijven en een belastingvrije voet in. Rekening houdend met de inflatie (gemeten aan de hand van de cpi), nemen door het beleidspakket van Volt de reële cao-lonen bij bedrijven 1,3% per jaar meer toe dan in het basispad.

Door de stelselwijziging van Volt ontstaat veel spreiding in koopkrachtmutaties tussen huishoudens. 5% van de huishoudens gaat er ten minste 0,8% per jaar op achteruit, terwijl aan de andere kant 5% er ten minste 6,7% op vooruit gaat. Dit komt doordat in het basispad sommige huishoudens veel recht hebben op toeslagen, heffingskortingen of aftrekposten, terwijl andere – met gelijke inkomens, maar verschillend op andere arbeids-, woon- of huishoudkenmerken– dat minder hebben. Na het invoeren van het nieuwe stelsel zijn die verschillen in belastingdruk tussen huishoudens met een gelijk inkomen veel kleiner, wat betekent dat sommige huishoudens profiteren van het nieuwe stelsel, en andere juist niet.

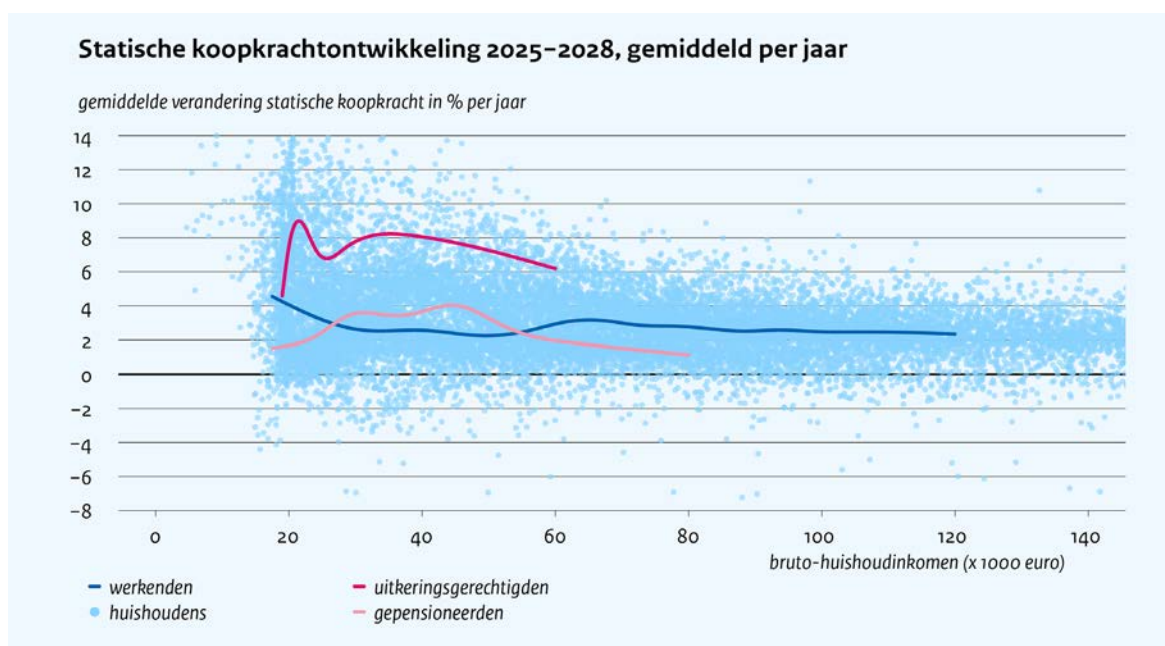
De lagere inkomens profiteren meer van het pakket van Volt dan hogere inkomens. De laagste inkomensgroep ziet de doorsnee koopkracht met 2,9% per jaar stijgen, doordat ze profiteert van het afschaffen van de volksverzekeringspremies en de verhoging van het wettelijk minimumloon. Ook gaat deze groep er het minst op achteruit door het nieuwe box 1-stelsel, waarin een belastingvrije voet en een eersteschijftarief van 7% worden ingevoerd. Lage inkomens worden daarentegen wel het meest geraakt door het afschaffen van de toeslagen en de heffingskortingen. Daar staat tegenover dat de inkomensafhankelijke huishoudtoelage bij lage inkomens het grootste koopkrachteffect heeft, omdat de toelage daar het grootste deel van het besteedbaar huishoudinkomen uitmaakt. Het profijt van de maatregelen – en daarmee de doorsnee koopkrachtontwikkeling – neemt af naarmate het inkomen toeneemt. Midden- en hoge inkomens ervaren een minder groot nadeel van de afschaffing van toeslagen en heffingskortingen, maar profiteren relatief ook minder van de huishoudtoelage. Tevens heeft het nieuwe box 1-stelsel op deze inkomensgroepen een groter negatief effect, omdat de tarieven vanaf de tweede tot en met de zesde schijf hoger liggen dan de schijftarieven in het basispad. De hoogste inkomensgroepen hebben daarnaast last van de beperking van de hypotheekrenteaf trek. Per saldo stijgt voor de hoogste inkomensgroep de doorsnee koopkracht met 0,8% per jaar.

Het pakket van Volt zorgt voor een grotere koopkrachtplus bij uitkeringsgerechtigden (5,9% per jaar) dan bij gepensioneerden (2,1%) en werkenden (1,3%). Uitkeringsgerechtigden profiteren vooral van de doorwerking van het nieuwe box 1-stelsel op de hoogte van de uitkeringen (via de netto-nettokoppeling), de belastingvrije voet en het lage eersteschijftarief. Voor gepensioneerden geldt hetzelfde, maar zij profiteren minder van de belastingvrije voet en het lage eersteschijftarief, omdat ze in het basispad al een lager eersteschijftarief hebben dan werkenden en uitkeringsgerechtigden en het afschaffen van de algemene heffingskorting een groter verlagend effect heeft op de hoogte van de AOW-uitkering dan op de bijstandsuitkering. De koopkrachtverbetering van werkenden ligt lager dan bij de andere groepen, met name als gevolg van het afschaffen van de arbeidskorting.

Figuur 7.1 Boxplot koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket Volt, gemiddeld per jaar

Figuur 7.2 Koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket Volt, gemiddeld per jaar

7.6 Effecten op armoede

Door de maatregelen van Volt daalt de armoede met 3,3%-punt naar 2,8%. Door het zevenschijvenstelsel in box 1, met een belastingvrije voet en een laag eersteschildtarief, betalen lage inkomens minder belasting dan in het basispad. Daarnaast zorgt de doorwerking van dit stelsel ook voor een stijging van de hoogte van de bijstandsuitkering: dit draagt bij aan de afname van de armoede omdat in de groep bijstandsgerechtigden relatief veel armoede is. Huishoudens rondom de armoedegrens verliezen weliswaar de afgeschafte toeslagen en heffingskortingen, maar alle huishoudens ontvangen een inkomensonafhankelijke huishoudtoelage.

De armoede onder kinderen neemt als gevolg van het beleidspakket met 3,7%-punt af tot 4,3%. De oorzaken hiervan zijn grotendeels gelijk aan de daling van de totale armoede. Armoede onder kinderen komt relatief vaak voor bij grote en eenoudergezinnen. Doordat de huishoudtoelage vaste bedragen per kind en een extra bedrag voor alleenstaande ouders bevat, helpt de maatregel deze groepen. Het verlagen van de nominale zorgverzekeringspremie naar gemiddeld nul euro heeft ook een verlagend effect op kinderarmoede. In het basispad zijn er huishoudens met kinderen die als gevolg van een iets hoger inkomen niet de maximale zorgtoeslag ontvangen, maar vanwege het aantal kinderen wel in armoede leven. Deze huishoudens hebben minder last van het afschaffen van de zorgtoeslag dan van het verlagen van de zorgpremies.

Tabel 7.7 Effecten op armoede van beleidspakket Volt

	Basispad	Basispad+effect	Effect
Personen in armoede	6,1%	2,8%	-3,3%
Kinderen in armoede	8,0%	4,3%	-3,7%

12.6 Volt

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door Volt aangeleverd beleidspakket en de effecten daarvan op de overheidsuitgaven en de lasten in 2028. De bedragen zijn ex ante, in prijzen 2024 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

12.6.1 Uitgaven

Volt intensiveert per saldo 58,7 mld euro in de overheidsuitgaven in 2028. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen per uitgavenfunctie volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- **Introduceren inkomensonafhankelijke huishoudtoelage (Volt_175)**
Volt voert een inkomensonafhankelijke huishoudtoelage in. Ieder huishouden ontvangt 3300 euro plus 1300 euro per volwassene, 3000 euro per kind en een extra bedrag van 3800 euro voor een alleenstaande ouder. Studentenhuishoudens zijn uitgezonderd vanwege het ontvangen van de uitwonende studiebeurs. Dit is een intensivering van 59,6 mld euro.
- **Aanpassen uitkeringen (Volt_179)**
Volt verhoogt de netto bijstandsuitkering naar 2083 euro per maand voor een paar en 1458 euro voor een alleenstaande. Daarnaast verhoogt de partij de netto AOW-uitkering naar 2167 euro per maand voor een paar en 1517 euro per maand voor een alleenstaande. Ten slotte verlaagt Volt de overige uitkeringen met 4,5%. Gezamenlijk is dit een intensivering van 3,0 mld euro.
- **Verlengen ouderschapsverlof (Volt_116)**
Volt breidt het betaald ouderschapsverlof uit naar 52 weken te verdelen over beide ouders en verhoogt de uitkering naar 100% van het loon voor personen met een loon tot 120% wml. Dit is een intensivering van 0,8 mld euro.
- **Afschaffing zorgtoeslag (Volt_136_a)**
Volt schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 7,3 mld euro.
- **Afschaffing huurtoeslag (Volt_136_d)**
Volt schaft de huurtoeslag af. Dit is een ombuiging van 5,1 mld euro.
- **Afschaffen kinderbijslag (Volt_136_c)**
Volt schaft de kinderbijslag af. Dit is een ombuiging van 4,4 mld euro.
- **Afschaffing kindgebonden budget (Volt_136_b)**
Volt schaft het kindgebonden budget af. Dit is een ombuiging van 3,3 mld euro.
- **Verhogen eigen bijdrage en directe financiering kinderopvang + drie dagen gratis kinderopvang 1- tot 3-jarigen (zonder arbeidseis) (Volt_117)**
Volt voert directe financiering van kinderopvanginstellingen in. Voor nuljarigen wordt een eigen bijdrage van 50% ingevoerd. De partij introduceert drie dagen gratis dagopvang voor 1- tot 3-jarigen en een eigen bijdrage van 50% voor de resterende dagen. Daarnaast wordt de eigen bijdrage voor buitenschoolse opvang van 4- tot 12-jarigen 25%. Zowel werkenden als niet-werkenden kunnen gebruik maken van kinderopvang. Ten slotte voert Volt een maximumprijs in voor kinderopvanginstellingen. In totaal is dit een ombuiging van 1,0 mld euro.
- **Wml met 7% verhogen (Volt_121)**
Volt verhoogt het wettelijk minimumloon (wml) met 7%. Het gemiddeld bruto wml (exclusief vakantiegeld) in 2028 komt door deze verhoging uit op 17,03 euro per uur. De uitkeringen en toeslagen zijn niet gekoppeld aan deze verhoging. Daarom is het budgettair effect van deze maatregel beperkt.

Zorg

- **Basispakket uitbreiden met tandheelkundig zorg, anticonceptie en PrEP (Volt_103)**
Volt breidt het basispakket in de Zvw uit met tandheelkundige zorg, anticonceptie en Pre-Expositie Profylaxe (PrEP) middelen. Dit is een intensivering van 2,0 mld euro.
- **Alle artsen verplicht in loondienst en inkomen gemaximeerd op WNT (Volt_105)**
Volt wil alle artsen verplichten tot loondienst en brengt medisch specialisten onder het bezoldigingsmaximum van de WNT. Vanwege de afkoop van goodwill, is dit een intensivering. Het bedrag dat gemoeid is met het afkopen van goodwill kan bij de rechter hoger of lager uitvallen. Per saldo is deze maatregel een intensivering van 0,6 mld euro in 2028. Structureel betreft deze maatregel een ombuiging.
- **Verpleeghuiszorg en wijkverpleging naar Wmo (Volt_192)**
Volt hevelt de budgetten voor verpleeghuiszorg (Wlz) en wijkverpleging (Zvw) over naar de Wmo. Deze zorg wordt onder één wettelijk regime uitgevoerd door de gemeente. Door transitiekosten is dit een intensivering van 0,4 mld euro.
- **Vermogen zwaarder laten meetellen bij eigen bijdrage Wlz (Volt_115)**
Volt verhoogt de hoge eigen bijdrage in de Wlz door de overwaarde eigen woning toe te voegen aan de grondslag van de vermogensinkomensbijtelling. Dit is een ombuiging van 0,4 mld euro.
- **Hoofdlijnenakkoord i.c.m. MBI (Volt_191)**
Volt heeft de intentie om een hoofdlijnenakkoord af te sluiten in combinatie met het macrobeheersinstrument. Deze maatregel leidt tot ombuigingen van 0,2 mld euro in de ziekenhuiszorg en beperkte ombuigingen in de huisartsenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de wijkverpleging. In totaal is de ombuiging op de Zvw 0,4 mld euro.

Openbaar bestuur

- **Vermogen zwaarder laten meetellen bij eigen bijdrage Wlz: uitvoeringskosten CAK (Volt_115_e)**
Volt verhoogt de hoge eigen bijdrage in de Wlz door de overwaarde eigen woning toe te voegen aan de grondslag van de vermogensinkomensbijtelling (Volt_115). Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK is er sprake van een beperkte intensivering in openbaar bestuur.

Onderwijs

- **Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (Volt_210)**
Volt intensiveert taakstellend cumulatief 6,0 mld euro in compensatie van studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen. In 2028 betreft dit een intensivering van 2,4 mld euro.
- **Intensivering onderzoek en ontwikkeling (onderwijs) (Volt_113_a)**
Volt intensiveert 2,3 mld euro voor het stimuleren van onderzoek en ontwikkeling. Hiervan komt 1,9 mld euro terecht bij onderwijs.
- **Verhogen basisbeurs uitwonende studenten (Volt_177_b)**
Volt verhoogt de basisbeurs voor uitwonende studenten naar 464 euro per maand. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro.
- **Verlengen en uitbreiden subsidie voor schoolmaaltijden in het po (Volt_109)**
Volt verlengt de subsidieregeling voor onderwijsmaaltijden en breidt deze uit naar alle scholen in het primair onderwijs. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro.
- **Introductie leerbudget (Volt_122)**
Volt introduceert een leerbudget voor om- en bijscholing naar beroepen in de zorg, ICT, techniek en onderwijs. Dit is een taakstellende intensivering van 0,4 mld euro.

- **Uitbreiden aanvullende beurs mbo en invoeren renteplafond studieleningen van 2,5% (Volt_206)**
Volt breidt de aanvullende beurs in het mbo uit door de inkomensgrens tot waar studenten recht hebben op de aanvullende beurs gelijk te trekken met het hoger onderwijs. Daarnaast voert Volt een renteplafond op studieleningen in van maximaal 2,5%. In totaal is dit een intensivering van 0,2 mld euro.
- **Afschaffen basisbeurs thuiswonende studenten (Volt_177_a)**
Volt schaft de basisbeurs voor thuiswonende studenten af. Dit is een ombuiging van 0,6 mld euro.

Overdrachten aan bedrijven

- **Invoeren vrachtwagenheffing (terugsluis) (Volt_203_e)**
Volt sluis de netto-opbrengst van de vrachtwagenheffing terug naar de vrachtwagensector. Dit is een taakstellende intensivering van 1,5 mld euro.
- **Intensivering onderzoek en ontwikkeling (overdrachten aan bedrijven) (Volt_113_b)**
Volt intensificeert 2,3 mld euro voor het stimuleren van onderzoek en ontwikkeling. Hiervan komt 0,4 mld euro terecht bij bedrijven.

Bereikbaarheid

- **Intensivering openbaar vervoer (Volt_198_b, Volt_198_c)**
Volt intensificeert 1,0 mld euro voor ov in het Mobiliteitsfonds en 1,0 mld euro voor regionaal ov.
- **Invoeren kilometerheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (Volt_168_g)**
De invoering van een kilometerheffing door Volt gaat gepaard met invoeringskosten van 0,6 mld euro en uitvoeringskosten van 0,8 mld euro. Dit is een intensivering van 1,4 mld euro.
- **Tariefverlaging ov daluren en voor doelgroepen (Volt_209)**
Volt verlaagt de tarieven in het ov. De tarieven worden met 30% verlaagd voor iedereen tijdens de daluren en voor jongeren, ouderen en lage inkomens tijdens de spitsuren. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (Volt_203_d)**
De invoering van een vrachtwagenheffing door Volt gaat gepaard met invoeringskosten van 0,1 mld euro en uitvoeringskosten van 0,1 mld euro. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro.
- **Ombuiging wegen Mobiliteitsfonds (Volt_198_a)**
Volt buigt 0,5 mld euro om op de aanleg van wegen uit het Mobiliteitsfonds.

Defensie

- **Intensiveringen defensie (Volt_180)**
Volt intensificeert 2,1 mld euro in defensie.

Klimaat en milieu

- **Intensivering natuurareaal (Volt_199)**
Volt intensificeert taakstellend 1,1 mld euro ten behoeve van de ontwikkeling van nieuw natuurareaal.
- **Gedeeltelijke ombuiging Transitiefonds (Volt_201)**
Volt buigt de onderdelen innovatieve stalsystemen en managementmaatregelen uit het Transitiefonds om. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro.

12.6.2 Maatregelen met een direct EMU-schuldeffect

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo, maar wel een direct effect op de EMU-schuld.

EMU-schuld direct

- **Goedkope leningen voor woningisolatie (Volt_194)**

Volt intensiveert cumulatief taakstellend 4,0 mld euro voor het aanbieden van goedkope leningen ten behoeve van de isolatie van woningen.

- **Rentevrije leningen voor bedrijven (Volt_144_b)**

Volt intensiveert cumulatief taakstellend 0,2 mld euro voor het verstrekken van rentevrije leningen aan verkrijgers van een bedrijf via een erfenis of schenking die onvoldoende middelen beschikbaar hebben om de erf- en schenkbelasting te betalen. Deze maatregel is gekoppeld aan het afschaffen van de BOR (Volt_144_a).

Tabel 12.11 Netto ombuigingen in 2028, t.o.v. basispad ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2028
Sociale zekerheid	42,3
Introduceren inkomensonafhankelijke huishoudtoelage (Volt_175)	59,6
Aanpassen uitkeringen (Volt_179)	3,0
Verlengen ouderschapsverlof (Volt_116)	0,8
Afschaffing zorgtoeslag (Volt_136_a)	-7,3
Afschaffing huurtoeslag (Volt_136_d)	-5,1
Afschaffen kinderbijslag (Volt_136_c)	-4,4
Afschaffing kindgebonden budget (Volt_136_b)	-3,3
Verhogen eigen bijdrage en directe financiering kinderopvang + drie dagen gratis kinderopvang 1- tot 3-jarigen (zonder arbeidseis) (Volt_117)	-1,0
Wml met 7% verhogen (Volt_121)	0,0
Zorg	2,3
Basispakket uitbreiden met tandheelkundig zorg, anticonceptie en PrEP (Volt_103)	2,0
Alle artsen verplicht in loondienst en inkomen gemaximeerd op WNT (Volt_105)	0,6
Verpleeghuiszorg en wijkverpleging naar Wmo (Volt_192)	0,4
Vermogen zwaarder laten meetellen bij eigen bijdrage Wlz (Volt_115)	-0,4
Hoofdlijnenakkoord i.c.m. MBI (Volt_191)	-0,4
Openbaar bestuur	0,0
Vermogen zwaarder laten meetellen bij eigen bijdrage Wlz: uitvoeringskosten CAK (Volt_115_e)	0,0
Onderwijs	5,6
Compenseren studenten onder het studievoorschotstelsel (Volt_210)	2,4
Intensivering onderzoek en ontwikkeling (onderwijs) (Volt_113_a)	1,9
Verhogen basisbeurs uitwonende studenten (Volt_177_b)	0,7
Verlengen en uitbreiden subsidie voor schoolmaaltijden in het po (Volt_109)	0,7
Introductie leerbudget (Volt_122)	0,4
Uitbreiden aanvullende beurs mbo en invoeren renteplafond studieleningen van 2,5% (Volt_206)	0,2
Afschaffen basisbeurs thuiswonende studenten (Volt_177_a)	-0,6
Overdrachten aan bedrijven	1,9

Invoeren vrachtwagenheffing (terugsluis) (Volt_203_e)	1,5
Intensivering onderzoek en ontwikkeling (overdrachten aan bedrijven) (Volt_113_b)	0,4
Bereikbaarheid	3,6
Intensivering openbaar vervoer (Volt_198_b, Volt_198_c)	2,0
Invoeren kilometerheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (Volt_168_g)	1,4
Tariefverlaging ov daluren en voor doelgroepen (Volt_209)	0,5
Invoeren vrachtwagenheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (Volt_203_d)	0,2
Ombuiging wegen Mobiliteitsfonds (Volt_198_a)	-0,5
Defensie	2,1
Intensiveringen defensie (Volt_180)	2,1
Klimaat en milieu	0,9
Intensivering natuurareaal (Volt_199)	1,1
Gedeeltelijke ombuiging Transitiefonds (Volt_201)	-0,2
EMU-schuld direct	4,2
Goedkope leningen voor woningisolatie (Volt_194)	4,0
Rentevrije leningen voor bedrijven (Volt_144_b)	0,2

12.6.3 Lasten

Volt verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 40,3 mld euro in 2028. De verhoging is opgebouwd uit een verhoging van 73,7 mld euro voor gezinnen, een verlaging van 35,2 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 1,7 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen per categorie opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- **Afschaffen premies volks- en werknemersverzekeringen (Volt_124)**
Volt schaft alle premies voor de inkomensafhankelijke bijdrage Zvw, volks- en werknemersverzekeringen af. Dit is een totale lastenverlichting van 169,1 mld euro, waarvan 62,0 mld euro voor bedrijven en 107,0 mld euro voor gezinnen.
- **Verhogen vereveningsbijdrage zorgverzekeraars (Volt_119)**
Volt verlaagt de nominale zorgverzekeringspremie naar gemiddeld nul euro. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 29,6 mld euro. Omdat Volt ernaar streeft de nominale premies te verlagen naar gemiddeld nul euro zonder de private verzekeringsmarkt te wijzigen, bestaat het risico dat de Europese Commissie dit zal beoordelen als staatssteun.
- **Met twee derde uitfaseren eigenwoningforfait (Volt_128)**
Volt faseert in 2028 het eigenwoningforfait met twee derde uit. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 2,2 mld euro.
- **Afschaffen heffingskortingen (Volt_125)**
Volt schaft de algemene heffingskorting, arbeidskorting, inkomensafhankelijke combinatiekorting, ouderenkorting, alleenstaandeouderenkorting en de heffingskorting voor groene beleggingen af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 78,4 mld euro.
- **Invoeren zevenschijvenstelsel met belastingvrije voet (Volt_178)**

Volt voert een zevenschijsstelsel met belastingvrije voet in met verschillende tarieven voor een alleenstaande (en overige gezinsleden), de meestverdienende partner en de minstverdienende partner. De vormgeving voor een alleenstaande is te zien in onderstaande tabel.

Belastbaar inkomen	Tarief alleenstaande
tot 11.000 euro	0%
11.000 – 21.000 euro	7,0%
21.000 – 31.000 euro	61,3%
31.000 – 38.000 euro	57,0%
38.000 – 73.000 euro	53,0%
73.000 – 115.000 euro	59,0%
115.000 – 132.000 euro	53,0%
vanaf 132.000 euro	49,5%

De vormgeving voor de meestverdienende partner en minstverdienende partner is te zien in onderstaande tabel.

Belastbaar inkomen	Tarief meestverdiener	Tarief minstverdiener
tot 11.000 euro	0%	0%
11.000 – 24.000 euro	7,0%	7,0%
24.000 – 40.000 euro	61,3%	41,0%
40.000 – 48.000 euro	61,3%	52,0%
48.000 – 73.000 euro	53,0%	53,0%
73.000 – 93.000 euro	59,0%	59,0%
93.000 – 115.000 euro	56,0%	56,0%
vanaf 115.000 euro	49,5%	49,5%

Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 69,1 mld euro.

- **Afschaffen omkeerregeling (Volt_130)**
Volt schaft de omkeerregeling af voor nieuwe pensioenopbouw. Het afschaffen van de premieaftrek leidt tot een lastenverzwaring voor gezinnen van 27,7 mld euro. Op lange termijn is de lastenverzwaring aanzienlijk lager, omdat over nieuwe pensioenopbouw geen belasting meer wordt afgedragen in de uitkeringsfase. Voor de overheidsfinanciën betekent dit dat de belastingopbrengsten naar voren worden gehaald. Ook zijn de toekomstige netto-pensioenuitkeringen lager, omdat minder pensioenpremie wordt ingelegd.
- **Met twee derde uitfaseren hypotheekrenteaftrek (Volt_127)**
Volt faseert de hypotheekrenteaftrek uit. In 2028 is deze voor twee derde afgeschaft; dit is een lastenverzwaring van 8,2 mld euro voor gezinnen.
- **Afschaffen aftrekposten inkomstenbelasting (Volt_126_a, Volt_126_e, Volt_126_f, Volt_126_g, Volt_126_h, Volt_126_j)**
Volt schaft een groot deel van de aftrekposten in de inkomstenbelasting af. Het betreft onder meer de zelfstandigenaftrek, mkb-winstvrijstelling en persoonsgebonden aftrek. Dit is een lastenverzwaring van 1,0 mld euro voor gezinnen en van 3,5 mld euro voor bedrijven.
- **Verlagen onbelaste reiskostenvergoeding (Volt_193)**
Volt verlaagt de onbelaste reiskostenvergoeding met 10 cent naar 12 cent per kilometer. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 1,1 mld euro.
- **Afschaffen 30%-regeling en buitenlandse partiële belastingplicht (Volt_132)**

Volt schaft de 30%-regeling en de buitenlandse partiële belastingplicht af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,6 mld euro.

- **Wijziging box 2-schijfgrenzen en tarieven (Volt_133)**

Volt wijzigt de box 2-tarieven naar 28% over het inkomen tot 50.000 euro, 30% tussen 50.000 en 100.000 euro en 35% vanaf 100.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. Bij invoering is er een eenmalige opbrengst vanwege anticipatie-effecten, voor het EMU-saldo wordt daarom gerekend met een opbrengst van 0,6 mld euro in 2028.

- **Afschaffen giftenaftrek (Volt_204)**

Volt schaft de giftenaftrek in de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting af. Dit is een lastenverzwaring van 0,4 mld euro voor gezinnen en een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven.

- **Inwonerschapsfictie voor inkomstenbelasting na emigratie (Volt_123)**

Volt voert een inwonerschapsfictie voor de inkomstenbelasting na emigratie in, ook wel een exithelling genoemd. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro. Deze maatregel brengt grote uitvoeringstechnische en juridische risico's met zich mee.

- **Met twee derde uitfaseren aftrek geen of een kleine eigenwoningschuld (Wet Hillen) (Volt_129)**

Volt faseert in 2028 de aftrek geen of een kleine eigenwoningschuld (Wet Hillen) met twee derde uit. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,1 mld euro.

- **Verlagen box 2-vrijstelling voor schulden bij de eigen vennootschap (Volt_134)**

Volt verlaagt de box 2-vrijstelling voor schulden bij de eigen vennootschap naar 200.000 euro. De uitzondering voor eigenwoningschuld blijft ongewijzigd. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor bedrijven. Bij invoering is er een eenmalige opbrengst, voor het EMU-saldo wordt daarom gerekend met een opbrengst van 0,6 mld euro in 2028.

Vermogen en winst

- **Uniformeren tarieven vennootschapsbelasting (Volt_137)**

Volt schaft het lage tarief in de vennootschapsbelasting af en stelt het uniforme tarief vast op 27%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 4,4 mld euro.

- **Afschaffen vrijstellingen overdrachtsbelasting (Volt_145)**

Volt schaft het verlaagde tarief voor woningen in de overdrachtsbelasting en de vrijstellingen voor starters, bedrijfsoverdracht in familiesfeer en cultuurgrond af. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 4,0 mld euro.

- **Aanpassing tarieven erf- en schenkbelasting (Volt_142)**

Volt maakt de tarieven van de erf- en schenkbelasting onafhankelijk van de relatie van de ontvanger met de schenker of erfflater; de partnervrijstelling blijft wel behouden. De erfbelasting krijgt een vrijstelling tot 10.000 euro. Van 10.000 tot 150.000 euro geldt een tarief van 30%, daarboven geldt een tarief van 40%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 3,3 mld euro.

- **Afschaffen vrijstellingen niet-woningen ozb (Volt_147)**

Volt schaft de vrijstellingen voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,4 mld euro. Volt roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds.

- **Afschaffen KIA en EIA (Volt_126_d)**

Volt schaft de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA) en de energie-investeringsaftrek (EIA) af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro.

- **Afschaffen vrijstelling dividendbelasting inkoop eigen aandelen (Volt_149)**

Volt schaft de vrijstelling in de dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,8 mld euro. Deze raming kent een hoge onzekerheid vanwege aanzienlijke gedragsreacties, waaronder mogelijke verplaatsing van de fiscale vestigingsplaats van beursgenoteerde bedrijven.

- **Introduceren vermogensbelasting box 3 (Volt_140)**

Volt introduceert een vermogensbelasting, voor vermogens in box 3 hoger dan 1 miljoen euro. Over vermogen tussen de 1 en 2 miljoen euro geldt een tarief van 1%; over vermogen boven 2 miljoen euro geldt een tarief van 2%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,8 mld euro.

- **Belasten werkelijk rendement box 3 o.b.v. vermogensaanwas (Volt_202)**
Volt voert ter vervanging van het huidige box 3-stelsel een heffing op werkelijk rendement in box 3 in met een heffingsvrij inkomen van 1000 euro, een tarief van 34%, een forfaitair rendement voor eerste woning voor eigen gebruik van 5% en een verliesdrempel van 500 euro. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,4 mld euro.
- **Verhogen tarief innovatiebox (Volt_138)**
Volt verhoogt het effectieve tarief van de innovatiebox met 3%-punt naar 12%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro.
- **Afschaffen landbouwwijstelling (Volt_151)**
Volt schaft de landbouwwijstelling af zonder overgangsrecht. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. Het is onzeker of deze vormgeving van de maatregel juridisch houdbaar is.
- **Invoeren planbatenheffing (Volt_146)**
Volt voert een gemeentelijke heffing op planbaten in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. Volt roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. De juridische inpasbaarheid en houdbaarheid van de heffing is onzeker.
- **Afschaffen BOR (Volt_144_a)**
Volt schaft de BOR af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. Deze maatregel is gekoppeld aan de introductie van rentevrije leningen voor bedrijven met onvoldoende middelen om de erf- en schenkbelasting te betalen (Volt_144_b).
- **Belasting op verkoopwinst woningen (Volt_152)**
Volt voert een belasting in van 10% op de winst bij verkoop van woningen die worden aangekocht in 2025 of later. Woninginvesteringen boven een drempel van 10.000 euro mogen worden afgetrokken van de belastbare winst. Dit is in 2028 een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen, bedrijfsleven en buitenland. Structureel kan de totale opbrengst oplopen tot enkele miljarden euro.

Klimaat en milieu

- **Invoeren kilometerheffing (afschaffen mrb en gedragseffect) (Volt_208)**
Bij invoering van de kilometerheffing schaft Volt de mrb af. Hierbij wordt er rekening gehouden met dat Volt voor invoering van de kilometerheffing een korting van 40% invoert in de mrb voor elektrische voertuigen, als correctie voor het meergewicht door het accupakket. Daarnaast zorgt de invoering van een kilometerheffing voor een afname van het aantal gereden kilometers en lagere opbrengsten in de brandstofaccijnzen en bpm. Dit is een lastenverlichting van 8,1 mld euro voor gezinnen en van 1,9 mld euro voor bedrijven.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect) (Volt_203_b)**
De invoering van een vrachtwagenheffing door Volt gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,4 mld euro.
- **Invoeren kilometerheffing (Volt_168_a, Volt_168_b)**
Volt voert een kilometerheffing in gedifferentieerd naar type voertuig, tijd, plaats en CO₂-uitstoot. Dit is een lastenverzwaring van 14,2 mld euro voor gezinnen en van 4,0 mld euro voor bedrijven.

- **Verhogen energiebelasting en afschaffen vrijstellingen (Volt_159)**
Volt verhoogt de tarieven voor elektriciteit in de energiebelasting en schaft de belastingvermindering in de energiebelasting af. Daarnaast schaft Volt in de energiebelasting de vrijstellingen af voor mineralogische en metallurgische procedés, het duaal verbruik van kolen, de vrijstelling in de kolenbelasting voor elektriciteitsopwekking, de inputvrijstelling voor WKK's, het niet-energetisch verbruik van aardgas, de teruggaafregeling voor kerken en non-profit en het verlaagd tarief voor de glastuinbouw. Dit is een lastenverzwaring van 4,0 mld euro voor gezinnen en van 4,7 mld euro voor bedrijven. Vanwege de omvang en de stapeling van lastenverzwaringen is gerekend met additionele gedragseffecten voor de glastuinbouw.
- **Invoeren brede heffing op stikstofoxiden (Volt_173)**
Volt voert een heffing in op de uitstoot van stikstofoxiden ter hoogte van de milieuschade, met uitzondering van de zeescheepvaart en luchtvaart. Dit is een lastenverzwaring van 0,6 mld euro voor gezinnen en van 2,4 mld euro voor bedrijven.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (Volt_203_a, Volt_203_c)**
Volt voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 25 cent per kilometer op alle wegen. Dit is een lastenverzwaring van 1,8 mld euro voor bedrijven en van 0,3 mld euro voor het buitenland.
- **Invoeren CO2-heffing veehouderij (Volt_200)**
Volt voert een heffing in op de CO2-emissies van de veeteelt, die gelijk is aan de EU-ETS1 CO2-prijs. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,7 mld euro.
- **Invoeren heffing op vlees en zuivel (Volt_163)**
Volt voert een consumptiebelasting in op vlees en zuivel. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor gezinnen van 1,5 mld euro. Deze heffing brengt uitvoeringstechnische risico's met zich mee.
- **Gedifferentieerde vliegbelasting (Volt_169)**
Volt verhoogt het tarief van de vliegbelasting, differentieert dit naar gevlogen afstand, schaft de vrijstelling voor transferpassagiers af en voert een aanvullende heffing in voor vrachtliegtuigen. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen, van 0,3 mld euro voor bedrijven en van 0,6 mld euro voor het buitenland.
- **Invoeren circulaire plastic-heffing (Volt_160)**
Volt voert een heffing in op de productie van fossiele polymeren voor de Nederlandse markt van 340 euro per ton. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro.
- **Invoeren heffing op niet-afbreekbare smeermiddelen (Volt_164)**
Volt introduceert een heffing op niet-afbreekbare smeermiddelen. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro.
- **Invoeren heffing op kunstmest (Volt_162)**
Volt voert een heffing in op kunstmest. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro.
- **Invoeren heffing op gewasbeschermingsmiddelen (Volt_196)**
Volt voert een heffing in op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro.
- **Uitbreiden van productierechten (Volt_195)**
Volt breidt het systeem van verhandelbare productierechten in de landbouw uit naar vleeskalveren, schapen en geiten. Bij invoering worden de rechten geveild. Dit is leidt tot eenmalige opbrengsten, maar brengt geen beleidsmatige lastenverzwaring teweeg. Voor het EMU-saldo wordt gerekend met een opbrengst van 0,5 mld euro in 2028.

Overig

- **Uniformeren btw-tarief (Volt_153)**
Volt uniformeert het btw-tarief op 18% en schaft de kleineondernemersregeling en de btw-vrijstelling voor zonnepanelen af. Dit is een lastenverzwaring van 2,1 mld euro voor gezinnen en van 0,7 mld euro voor bedrijven. Bij deze maatregel bestaat een aanzienlijk risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst, omdat het aantal btw-aangiftes en -teruggaafverzoeken sterk zal toenemen.

- **Afschaffen vrijstellingen assurantiebelaasting (Volt_174)**
Volt schaft vrijstellingen in de assurantiebelaasting af. Het betreft onder andere de vrijstelling voor levensverzekeringen en ongevallen-, invaliditeits- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen. Dit is een lastenverzwaring van 1,8 mld euro voor gezinnen en van 0,6 mld euro voor bedrijven. Deze raming kent een hoge onzekerheid vanwege aanzienlijke gedragsreacties, waaronder vervanging van levensverzekeringen door andere financiële producten.
- **Verhogen tabaksaccijns en invoeren verbruiksbelasting op e-sigaretten (Volt_102)**
Volt verhoogt de tabaksaccijns en voert een verbruiksbelasting in op e-sigaretten. Door de accijnsverhoging kost een pakje sigaretten 14 euro en kost een pakje shag 25 euro. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,6 mld euro.
- **Verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken afhankelijk van suikergehalte (Volt_165)**
Volt maakt de verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken afhankelijk van het suikergehalte. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor gezinnen van 0,3 mld euro.

Tabel 12.12 Lastenmutaties t.o.v. basispad in 2028, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2028
Inkomen en arbeid	-9,9
Afschaffen premies volks- en werknemersverzekeringen (Volt_124)	-169,1
Verhogen vereveningsbijdrage zorgverzekeraars (Volt_119)	-29,6
Met twee derde uifaseren eigenwoningforfait (Volt_128)	-2,2
Afschaffen heffingskortingen (Volt_125)	78,4
Invoeren zevenschijsstelsel met belastingvrije voet (Volt_178)	69,1
Afschaffen omkeerregeling (Volt_130)	27,7
Met twee derde uifaseren hypotheekrenteaf trek (Volt_127)	8,2
Afschaffen aftrekposten inkomstenbelasting (Volt_126_a, Volt_126_e, Volt_126_f, Volt_126_g, Volt_126_h, Volt_126_j)	4,6
Verlagen onbelaste reiskostenvergoeding (Volt_193)	1,1
Afschaffen 30%-regeling en buitenlandse partiële belastingplicht (Volt_132)	0,6
Wijziging box 2-schijfgrenzen en tarieven (Volt_133)	0,5
Afschaffen giftenaf trek (Volt_204)	0,5
Inwonerschapsfictie voor inkomstenbelasting na emigratie (Volt_123)	0,2
Met twee derde uifaseren aftrek geen of een kleine eigenwoningsschuld (Wet Hillen) (Volt_129)	0,1
Verlagen box 2-vrijstelling voor schulden bij de eigen vennootschap (Volt_134)	0,0
Vermogen en winst	17,0
Uniformeren tarieven vennootschapsbelasting (Volt_137)	4,4
Afschaffen vrijstellingen overdrachtsbelasting (Volt_145)	4,0
Aanpassing tarieven erf- en schenkbelasting (Volt_142)	3,3
Afschaffen vrijstellingen niet-woningen ozb (Volt_147)	1,4
Afschaffen KIA en EIA (Volt_126_d)	0,9
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting inkoop eigen aandelen (Volt_149)	0,8
Introduceren vermogensbelasting box 3 (Volt_140)	0,8
Belasten werkelijk rendement box 3 o.b.v. vermogensaanwas (Volt_202)	0,4

Verhogen tarief innovatiebox (Volt_138)	0,3
Afschaffen landbouwvrijstelling (Volt_151)	0,2
Invoeren planbatenheffing (Volt_146)	0,2
Afschaffen BOR (Volt_144_a)	0,2
Belasting op verkoopwinst woningen (Volt_152)	0,1
Klimaat en milieu	27,0
Invoeren kilometerheffing (afschaffen mrb en gedragseffect) (Volt_208)	-10,0
Invoeren vrachtwagenheffing (afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect) (Volt_203_b)	-0,4
Invoeren kilometerheffing (Volt_168_a, Volt_168_b)	18,2
Verhogen energiebelasting en afschaffen vrijstellingen (Volt_159)	8,7
Invoeren brede heffing op stikstofoxiden (Volt_173)	3,0
Invoeren vrachtwagenheffing (Volt_203_a, Volt_203_c)	2,1
Invoeren CO ₂ -heffing veehouderij (Volt_200)	1,7
Invoeren heffing op vlees en zuivel (Volt_163)	1,5
Gedifferentieerde vliegbelasting (Volt_169)	1,1
Invoeren circulaire plastic-heffing (Volt_160)	0,5
Invoeren heffing op niet-afbreekbare smeermiddelen (Volt_164)	0,2
Invoeren heffing op kunstmest (Volt_162)	0,2
Invoeren heffing op gewasbeschermingsmiddelen (Volt_196)	0,2
Uitbreiden van productierechten (Volt_195)	0,0
Overig	6,1
Uniformeren btw-tarief (Volt_153)	2,8
Afschaffen vrijstellingen assurantiebelasting (Volt_174)	2,4
Verhogen tabaksaccijns en invoeren verbruiksbelasting op e-sigaretten (Volt_102)	0,6
Verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken afhankelijk van suikergehalte (Volt_165)	0,3